MINISTERSTWO ROLNICTWA I REFORM ROLNYCH.

RDZA ŹDŹBŁOWA ZBÓŻ

(Puccinia graminis)

i BERBERYS.

W miejscowościach, gdzie spotyka się dużo krzewów berberysu, zboża (żyto, pszenica, jęczmień i owies) są najczęściej porażone RDZĄ ŹDŹBŁOWĄ.

W lecie pokazują się na zielonych źdźbłach brunatne kreski i plamki, z których palcem można zetrzeć drobny proszek. U innych gatunków rdzy rdzawemi plamkami pokryte są liście zbóż, u najniebezpieczniejszej rdzy źdźbłowej plamki te występują głównie na źdźbłach (rys. 1).

Proszek na plamkach – są to zarodniki, to jakby drobne nasionka grzybka rdzy; porywane wiatrem roznoszą się one po polu, osiadają na innych źdźbłach zbożowych

Rys. 1. Źdźbło żyta porażone rdzą źdźbłową.

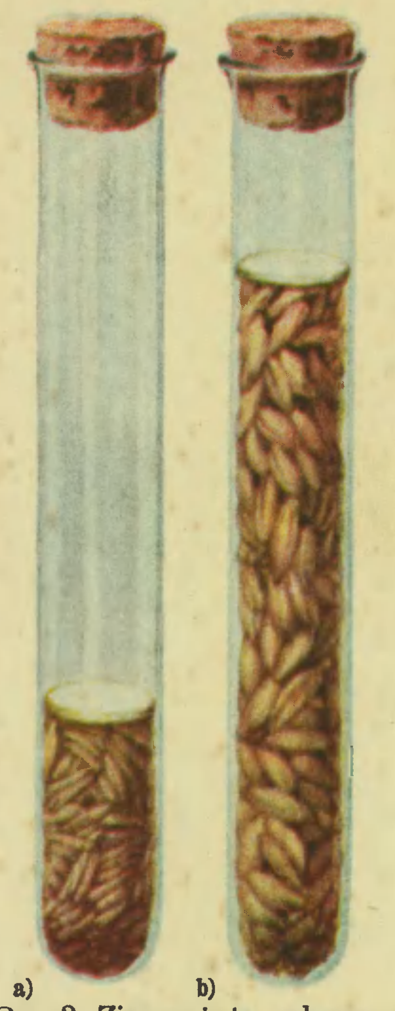

Rys. 2. Słoma porażona rdzą źdźbłową.

i zarażają je. Dlatego też rdzy w ciągu lata jest na polach coraz więcej. Pod koniec lata pokazują się na żółknących źdźbłach zamiast brunatnych kreski czarne (rys. 2). Słoma porażona rdzą jest krucha, a bydło spożywa ją niechętnie.

Jeśli rdza jest silna, co właśnie widzi się najczęściej w pobliżu krzewów berberysu, to zbiera się na wagę zaledwie trzecią część tej ilości ziarna, co z kłosów zdrowych (rys. 3), przyczem ziarno jest chude, pomarszczone, prawie bez mąki i lekkie, jak plewa.

Dlaczegoż to berberys tak przyczynia się do porażenia zbóż rdzą źdźbłową?

a) b)

Rys. 3. Ziarno żyta, zebrane z tej samej liczby kłosów
a) w sąsiedztwie berberysu
b) z pola gdzie nie było berberysu.

Dawno się nad tem zastanawiano i po pilnem badaniu wykryto, że z czarnych kresek, co pozostają na rdzawej słomie i na rżysku, po nastaniu wiosny rdza przenosi się na młode listki berberysu. Na tych listkach pokazują się najprzód czerwone, później pomarańczowe plamki (rys. 4) z których wysypuje się drobny proszek. Otóż ten proszek to są także zarodniki rdzy, jakby drobniutkie nasionka, które osiadają na źdźbłach zbóż i zarażają je. Dlatego właśnie w pobliżu berberysu jest zawsze rdzy najwięcej i zboże jest nią najsilniej porażone.

To też, aby uchronić zboże od rdzy, należy berberys niszczyć.

Rys. 4. Liście berberysu z plamkami rdzy (powiększone).

BERBERYS można łatwo rozpoznać. Jest to krzak, mniej więcej wysokości człowieka; ma liście zaokrąglone, ząbkowane; kwiaty żółte (rys. 5), zebrane w gronka, o mdłym zapachu; jagody czerwone (rys. 6), kwaśne.

Rys. 5. Kwitnąca gałązka berberysu.

Ten dla rolnika bardzo szkodliwy krzew rośnie dziko po brzegach lasów, po miedzach i pastwiskach, koło dróg, w wąwozach (parowach) i na wzgórzach. Nierzadko spotkać można berberys w ogródkach wiejskich.

Rys. 6. Gałązka berberysu z jagodami.

Berberys to wróg rolnika; berberys to jego zdrajca, przytulnie rosnący nieraz pod okiem gospodarza, a zamieniający jego krwawą pracę w poślad i plewę (patrz rys. 3).

Nie powinno być miejsca na zroszonej potem rolnika ziemi dla tego szkodnika.

Powinno się niszczyć berberys wszędzie, gdziekolwiek wyrasta.

Jak można niszczyć berberys?

Najskuteczniej tępić berberys można przez wykopanie razem z korzeniami. Samo ścinanie nawet do samej ziemi nie wystarcza, bo z korzeni wyrosną nowe odrośla. Trzeba zatem wykopać cały krzak i starannie wybrać z ziemi korzenie tak, aby już w tem miejscu nowy krzak nie miał z czego wyrosnąć.

Ponieważ trudno jest czasami wszystkie korzenie dokładnie wybrać, można je zatruć w ziemi, aby tym sposobem zapobiec wyrastaniu nowych odrośli. Do zatruwania korzeni w ziemi użyć można najtańszej nieoczyszczonej soli kuchennej, tak zwanej bydlęcej. Miejsce, gdzie rósł berberys i kilkanaście centymetrów dookoła, obsypać stłuczoną solą, biorąc 5 do 10 kg na jeden krzak, zależnie od jego wielkości. Sól po wysypaniu przykryć warstwą ziemi.

Zamiast soli można użyć do zatrucia korzeni ropy naftowej, którą oblać trzeba miejsce, gdzie rósł berberys, biorąc 3 do 5 litrów ropy na 1 krzak.

Aby uchronić ogół rolników od strasznej klęski rdzy źdźbłowej na zbożach, Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych wydało Rozporządzenie, które nakazuje wszystkim rolnikom niszczyć berberys na swoich gruntach pod grozą kary. Rozporządzenie to, wydane 31 lipca 1928 r., wydrukowane jest w Dzienniku Ustaw R. P. Nr. 79, poz. 697.

Drukiem Zakł. Graf. „Bibljoteka Polska“ w Bydgoszczy
20. III. 1933.

**Państwowy Instytut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego
Oddział w Bydgoszczy.**